

● **अंतर व हेक्टरी बियाणे:** - लागवडीसाठी ३० × १० सें.मी अंतर ठेवावे. हेक्टरी १५ ते २० किलो बियाणे वापरावे. बियाण्याला प्रती किलोस २.५ ग्रॅम प्रमाणे प्रथम बुरशीनाशकाची आणि शेवटी पेरणीपूर्वी रायझोबियम जिवाणू संवर्धकाची प्रक्रिया करावी.

● **स्वते:** - हेक्टरी २५ किलो नत्र आणि ५० किलो स्फुरद पेरणीपूर्वी सरीमध्ये बियाण्याखाली देऊन मातीने झाकून घ्यावे व त्यानंतर पेरणी करावी.

● **पाणी व्यवस्थापन:** - या पिकाला १० ते १२ दिवसांच्या अंतराने पाच पाण्याच्या पाळ्या द्याव्यात. फांद्या फुटण्याची वेळ, पीक फुलोऱ्यात असताना आणि शेंगामध्ये दाणे पोसण्याच्या काळात पाण्याचा ताण बसणार नाही याची काळजी घ्यावी.

● **आंतरमशागत:** - पिकाची उगवण झाल्यानंतर नांगे भरावेत आणि विरळणी करून घ्यावी. साधारणपणे २० ते २५ दिवसांनी बेणणी करावी. तसेच एक वेळ कोळपणी करावी.

● **पीक संरक्षण:** - पाने खाणारी अळी, तुडतुडे व मावा या किडींपासून पिकाचे संरक्षण करण्यासाठी गरजेनुसार हेक्टरी ६०० मि.ली. प्रवाही मोनाक्रोटोफॉस ५०० लि. पाण्यात मिसळून एक हेक्टर क्षेत्रावर फवारा द्यावा. करपा रोगांचा प्रादुर्भाव आढळल्यास एक लीटर पाण्यात २.५ ग्रॅम कॉपर ऑक्सिक्लोराईड या प्रमाणात मिसळून फवारणी करावी.

● **कापणी:** - शेंगा पक्व झाल्यानंतर म्हणजेच पेरणीनंतर साधारणतः ६० ते ७० दिवसांनी या पिकाच्या शेंगांची तोडणी करावी. शेंगाचा हिरवा रंग बदलून तो पिवळसर तपकिरी होऊ लागतो त्यावेळी शेंगा तोडणीस तयार होतात. उशीरा व कडक उन्हात तोडणी करू नये. अन्यथा शेंगा तडकून उत्पादनात घट होते. शेंगांची तोडणी शक्यतो सकाळी करावी म्हणजे शेंगा तडकत नाहीत.

प्रकाशक व मार्गदर्शक
डॉ. मंदार गीते
वरिष्ठ शास्त्रज्ञ व प्रमुख
कृषि विज्ञान केंद्र, सिंधुदुर्ग

लेखन व संकलन
श्री. भास्कर विठ्ठल काजरेकर
शास्त्रज्ञ (कृषिविद्या)
मोबा. ९४२३८७९२७९

कृषि विज्ञान केंद्र सिंधुदुर्ग

मु. पो. किलोस, ता. मालवण,
जि. सिंधुदुर्ग - ४१६६१६
संपर्क. ९४२२४४९०१८

e_mail - kvksin@rediffmail.com

Website - www.kvksinfarmsciencecenter.org

माहिती साभार - 'कृषी दैनिकी' २०१९, डॉ. बा. सा. को. कृ. वि., दापोली

Print - Shree Ganesh | 942281555

भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली

पुरस्कृत
सिंधुदुर्ग जिल्हा कृषि प्रतिष्ठान किलोस
संचलित

कृषि विज्ञान केंद्र, सिंधुदुर्ग

“कडधान्य लागवड तंत्रज्ञान”

मु.पो. किलोस, ता. मालवण, जि. सिंधुदुर्ग
संपर्क क्र. ९४२२४४९०१८
Email : kvksin@rediffmail.com

कुळीथ लागवड

जमीन व पूर्व मशागत :- कुळीथ पिकास हलकी ते मध्यम स्वरुपाची जमीन मानवते. जमिनीची उभी आडवी नांगरट करून ढेकळे फोडून घ्यावीत.फळी मारून जमीन सपाट करावी. सुधारित जाती-

● **पेरणीची वेळ :-** कुळथाची लागवड १५ ऑक्टोबर ते नोव्हेंबर अखेरपर्यंत करावी.

● **अंतर व हेक्टरी**

बियाणे:- कुळथाची पेरणी दोन ओळीत ३० सें.मी. अंतर ठेवून करावी. हेक्टरी १८ ते २० किलो बियाणे पुरते. पेरणीपूर्वी प्रथम एका किलोस २.५ ग्रॅम प्रमाणे थायरम या बुरशीनाशकाची प्रक्रिया करून नंतर पेरणी पूर्वी रायझोबियम जिवाणू संवर्धकाची प्रक्रिया करून लगेच पेरणी करावी.

● **खते :-** पिकाला पेरणीपूर्वी हेक्टरी २५ किलो नत्र आणि ५० किलो स्फुरदाची मात्रा ओळीत सरासरीमध्ये बुजवून घावी.

● **पाणी व्यवस्थापन:-** अंगओलीत असल्यास कुळिथाला पाण्याची गरज नसते .परंतु आलावा कमी असलेल्या जमिनीमध्ये पिकाला, फुलोऱ्यात असताना आणि शेंगा पोसण्याच्या काळात पाण्याच्या दोन पाळ्या घाव्यात.गरजेपेक्षा जास्त पाणी दिल्यास पीक फुलोऱ्यात न येता फक्त शाखीय वाढ होत राहते, यासाठी पाण्याचा अति वापर टाळावा.

● **आंतर मशागत:-** या पिकाला एक वेळ बेणणी आणि कोळपणी घावी. त्यानंतर पिकाची वाढ दाट झाल्यामुळे तणांच्या वाढीस आळा बसतो.

● **पीक संरक्षण:-** या पिकाला कीड व रोगांचा विशेष प्रादुर्भाव होत नाही. तथापी रस शोषणाऱ्या किडी आढळल्यास मोनोक्रोटोफॉस प्रति लीटर पाण्यात १.२ मिली या प्रमाणात मिसळून फवारणी करावी.

● **कापणी:-** पेरणी नंतर साधारणतः साडेतीन महिन्यांनी हे पीक कापणीस तयार होते. शेंगा पिवळसर रंगाच्या दिसू लागतात व पाने वाळून गळण्यास सुरु झाल्यावर पिकाची काढणी सकाळच्या वेळी उपटून किंवा कापून करावी म्हणजे शेंगा तडकून नुकसान होत नाही.

चवळी लागवड

● **जमीन व पूर्व मशागत :-** चवळी पिकासाठी मध्यम ते भारी जमीन उपयुक्त आहे. उभी व आडवी नांगरणी करून जमीन भुसभुशीत करावी. उताराच्या आडव्या दिशेने ४ × ३ मी. आकाराचे वाफे करून दोन वाफ्यामध्ये पाण्याचे पाट ठेवावेत. खरीप पिकासाठी उताराची व निचऱ्याची जमीन निवडावी.

● **चवळीच्या सुधारित जाती :-**

जातीचे नाव	कालावधी (दिवस)	उत्पन्न (किंटा/हेक्टर)
कोकण सदाबहार	५०-५५	१३-१४
कोकण सफेद	७०-८०	१४

जातीचे नाव	कालावधी (दिवस)	उत्पन्न (किंटा/हेक्टर)
दापोली-१	९०-१००	७-८
सीना	११५-१२०	८-९
माण	१००-१०५	६-७

● **पेरणीची वेळ :-** खरीप हंगामातील पीक १५ जुलै नंतर पेरावे. तर रब्बी हंगामातील पिकाची पेरणी १५ ऑक्टोबर ते १५ नोव्हेंबर अखेर पर्यंत करावी दक्षिण कोकण विभागातील जमिनीमध्ये चवळी या पिकाचे अधिक उत्पादन घेण्यासाठी पिकाची पेरणी १० डिसेंबर ते ३० डिसेंबर या कालावधीत करावी .

● **अंतर व हेक्टरी बियाणे :-** चवळी पिकाची पेरणी ३० × १५ सेंमी अंतरावर करावी. हेक्टरी १५ ते १८ किलो बियाणे पेरावे.पेरणीपूर्वी १ किलो चवळी बियाण्यास २.५ ग्रॅम थायरम किंवा २ ग्रॅम बाविस्टीन किंवा ४ ग्रॅम ट्रायकोडर्मा व्हीरीडी यांची प्रक्रिया करावी. त्यानंतर प्रतिकिलो बियाण्यास २५ ग्रॅम प्रमाणे रायझोबियम जिवाणू संवर्धकाची प्रक्रिया करून त्वरीत पेरणी करावी.

● **खते :-** चवळीसाठी पेरणीच्या वेळी प्रति हेक्टरी २५ किलो नत्र व ५० किलो स्फुरद घावे.

● **पाणी व्यवस्थापन :-** चवळी पिकाला ८ ते ९ दिवसाच्या अंतराने ५-६ पाण्याच्या पाळ्या घाव्यात.

● **तणनियंत्रण :-** तणनियंत्रणासाठी तण उगवण्यापूर्वी ब्युटाक्लोर (१.५ किलो क्रियाशील घटक/हे.) अथवा ऑक्झिडायरजिल (१२० ग्रॅम क्रियाशील घटक / हे.) तणनाशक वापरावे. किंवा १५ आणि ३० दिवसांनी निंदणी करून पीक तणमुक्त ठेवावे.

● **किडरोग नियंत्रण :-** मावा किडीमुळे पिकाची पाने मुरडतात. याच्या नियंत्रणासाठी हेक्टरी ५०० लिटर पाण्यात ६०० मिली मोनोक्रोटोफॉस मिसळून फवारणी करावी.

● **उत्पादन :-** १३-१४ किंटा/हेक्टर.

मूग

● **जमीन पूर्व मशागत :-** या पिकाला मध्यम ते भारी स्वरुपाची जमीन मानवते.उभी-आडवी नांगरट करून ढेकळे फोडून माती बारीक करावी.फळी मारून जमीन सपाट करावी. योग्य आकाराचे सपाट वाफे करून दोन वाफ्यांमध्ये पाण्याचे पाट ठेवावेत.

● **सुधारित जाती:-** विद्यापीठाने रब्बी हंगामासाठी दापोली मूग -१ ही जात कोकणासाठी शिफारस केली असून वाण ७१ ते ७५ दिवसात तयार होतो.सरासरी उंची ५० ते ५५ सें.मी.असून वाणापासून १२ ते १५ विवटल एवढे हेक्टरी उत्पादन मिळते.

● **पेरणीची वेळ :-**

जातीचे नाव	कालावधी (दिवस)	उत्पन्न (किंटा/हेक्टर)
मुगाची लागवड		
उन्हाळी हंगामात करावी. कमी कालावधीचे पीक असल्याने जानेवारी ते फेब्रुवारीच्या दरम्यान मुगाची पेरणी करावी.		
दापोली मूग-१	७१-७५	१२-१५
पुसा-वैशाखी	७०	८-१०
वैभव	७०-७५	१२-१४
फुले एम्-२	६०-६५	१०-१२
कोपरगांव	७०	७-८
जळगांव-७८१	६०-६५	७-८
टी.ए.पी-७	७०	८-१०